

FIGYELEM!

Az előadó a szöveget a helyi viszonyoknak megfelelően módosítsa, bővítse, helyi példákkal egészítse ki.

Magyartarka szarvasmarha tenyésztése

(Diafilm-szöveg)

1. sz. kép

A magyar mezőgazdaság legfőbb feladatai közé tartozik a termelés fellendítése általában s ennek a feladatnak a középpontjában a szarvasmarhatenyésztés áll.

2. sz. kép

A szarvasmarhatenyésztés fellendítésével egész mezőgazdaságunk fejlődése a legszorosabban összefügg. Intenzív, belterjes állattartás nélkül nincs belterjes mezőgazdaság sem.

3. sz. kép

A szarvasmarhatenyésztés színvonalát elsősorban azzal mérjük, hogy mennyi tejet, vajat és húst ad népgazdaságunknak. Ez a termelés nálunk nem megfelelő, mert egyrészt a szarvasmarhaállomány a felszabadulás előttihez viszonyítva csak 15 százalékkal emelkedett, a tehének arányszáma kedvezőtlen, a takarmánytermelés pedig nem fejlődött megfelelő arányban.

4. sz. kép

A párt és a kormány felismerve ezeket a hibákat, megtette a szükséges intézkedések egész sorát, így pl.: intézkedett az elhanyagolt és nagy takarmánytartalékokat rejtő legelők megjavítása tekintetében, javították az apaállattelátást, azok gondozását, a mesterséges termékenyítés hálózatát jelentősen bővítették és fokozták — előnyös szerződés-kötéseken keresztül — a szarvasmarhahizlalást.

5. sz. kép

Ezeknek és más intézkedéseknek eredményeként növekedőben van az egy tehenre jutó tejhozam és ennek megfelelően nő az árutej mennyisége. Az egy tehenre jutó tejhozam országosan még mindig nem kielégítő.

6. sz. kép

Javulóban van a tenyésztői munka is. 110 000 tehen áll törzskönyvi ellenőrzés alatt. Törzskönyvbe csak azok a tehenek kerülnek, amelyek 300 nap alatt legalább 3000 kg tejet termelnek. A tenyész-bikáknak 72 százaléka törzskönyvelt anyától származik, holott 1954-ben csak 30,8 százaléka, 1953-ban meg éppen csak 18 százaléka származott ismert és törzskönyvezett szülőktől. Ma már nem is nevelünk fel bikaborjút — mert azt tenyésztésre nem is értékesíthetjük — hacsak anyjának 300 napos termelése a 3500 kg-ot nem éri el.

7. sz. kép

Különösen sokat javult a tenyésztői munka a termelőszövetkezetek vonalán és az állami gazdaságokban. Így pl. már általában mindenütt az anyaállatok minőségét javítani tudó apaállatokkal fedeztetünk. Az első országos tejtermelési versenyben a földéaki Dózsa Tsz tehenenkint 5146 kg-os,

8. sz. kép

a rákospalotai Béke Tsz 5003 kg-os,

9. sz. kép

a rákoscsabai Micsurin Tsz 4220 kg-os termelést ért el. A képeken a termelőszövetkezetek legjobb teheneit láthatjuk.

10. sz. kép

Az állami gazdaságok közül meg kell említeni a Felsőbabádi Állami Gazdaságot, melynek tehenészetében az egy tehenre jutó tejtermelés 5161 kg volt,

11. sz. kép

az Április 4 majori Állami Gazdaságban 4471 kg,

12. sz. kép

a Juhépusztai Állami Gazdaságban 4084 kg. A képeken az állami gazdaságok legjobb egyedeit láthattuk.

13. sz. kép

Kiváló eredményeket értek el az egyénileg dolgozó parasztok is, hiszen Médi Sándor hajdunánási dolgozó paraszt „7. Mancsi” nevű tehene 8319 kg tejet termelt 3,8 százalék tejszírral,

14. sz. kép

Márfai Jenő kalocsai dolgozó paraszt „14. Lenke” nevű tehene pedig 8593 kg tejet adott egy év alatt.

15. sz. kép

Mindezek mellett az eredmények mellett szarvasmarhatenyésztésünkben még rendkívül komoly hiányosságok vannak. Az ebben az üzemágban rejlő nagy lehetőségeket még távról sem használjuk ki a tej- és hústermelés fokozására, még mindig kevés az egy tehenre jutó tejtermelés, gyenge a hús minősége, úgy a termelőszövetkezetekben, mint az állami gazdaságokban és az egyéni állattartóknál.

16. sz. kép

Mi tehát végeredményében a szarvasmarhatenyésztésünk célja? Az, hogy magas termelőképeségű, tejtermelőképeségű hosszú időn át tartani tudó, szilárd szervezetű, olyan fajtát tenyészünk, amelyik magas tejhozamában magas tejszírszázalékot — 4,0 százalékon fölül — termel és jól felépített testével, hosszú és mély törzsével,

17. sz. kép

széles és hosszú far-alakulásával — vágásra történő értékesítése esetén — kedvező vágási százalékot biztosít s ezen az alapon úgy tej-, mint hústermelése aránylag olcsó és bőséges.

18. sz. kép

Van-e ilyen minden célnak megfelelő fajtánk s melyik az? A válaszunk az, hogy igen, van, mégpedig a magyartarka fajta, melynek jellegzetesen szép és értékes példányát mutatjuk itt be. Ez a magyartarka tehén — a „82. Cukor” — évek óta tartotta a 6—7000 liter kö-

zötti termelését, tavaly pedig elérte 300 nap alatt a 11 901 kg-ot s úgy néz ki, az idén is meg fogja termelni a 10 000 kg-ot, tejének zsírszázaléka pedig állandóan 3,9—4,0 százalék között mozog.

19. sz. kép

Méltó párja a bemutatott tehénnek a „Durcás” nevű magyar-tarka bika, amely a mosonmagyaróvári kísérleti gazdaság tulajdona s melynek anyja 300 nap alatt 7580 kg tejet s benne 4,2 százalék tejsírt termelt.

20. sz. kép

Ezek a bemutatott egyedek mintegy példaképpül szolgálhatnak a tenyésztőknek, akik joggal tehetik fel a kérdést: hogyan juthatunk el odáig, hogy ilyen vagy hasonló állatokkal rendelkezessünk? Nem lehet vitás, hogy a legegyszerűbb s így a leggyorsabb út az apaállatokon keresztül vezet.

21. sz. kép

Az apaállatok megfelelő mennyiségben és a fejlesztésre alkalmas minőségben való kitenyésztése elsősorban a kísérleti gazdaságok és állami gazdaságok feladata. Ezek a gazdaságok ugyan teljes egészében nem biztosíthatják az országos szükségletet — hiszen ehhez úgy állatállományuk létszáma, mint mezőgazdasági területük elégtelen — de a legjobb, a fejlesztést legjobban biztosító egyedek aránylag nagy számban — innen kerülnek ki.

22. sz. kép

Ezekből a kiváló magyartarka apaállatokból csak néhányat mutatunk itt be, az anyák termelési adatait is felsorolva, mintegy igazolásul az említetteknek. Az első bika, amit láthatunk, a „309/3. Planet”, az 1955. évi kiállítás nagydíjas bikája, amelynek anyja 7033 kg tejet termelt s benne 4,1 százalék tejsírt. Feltehető, hogy ezt a rendkívüli termelőképeséget utódai legalábbis nagy részben örökölni fogják. A bikát a Mezőhegyesi Állami Gazdaság tenyésztette.

23. sz. kép

A kísérleti gazdaságok egyik legtöbb reményre jogosító bikája a Keszthelyi Kísérleti Gazdaság „Palkó” nevű bikája.

24. sz. kép

Ugyancsak kiváló eredményt lehet várni a 6927 kg anyai tejtermelésű „A.135/4. Alarm” fiatal magyartarka bika után is, melynek anyai teje 3,8 százalék tejzsírt tartalmaz.

25. sz. kép

Az állami szektor — állami gazdaság, kísérleti gazdaság, tangazdaság, célgazdaság, stb. — tenyésztési munkája tehát elsősorban az apaállatokon keresztül érezteti tenyésztési fejlesztő hatását. Ezeknek a gazdaságoknak kiváló termelési háttérű egyedeit a Tenyészállat-gazdálkodási Gazdasági Iroda felvásárolja a köztenyésztés részére. Az apaállatok kikerülve a községek apaállat-istállóiba, a saját apaállattal nem rendelkező termelőszövetkezetek és az egyénileg dolgozó parasztok teheneivel párosítva, az ebből a párosításból származó borjúkon keresztül, megsokszorozott számban szolgálják a minőségfejlesztés munkáját. Legszembetűnőbb módon természetesen a mesterséges termékenyítés módszerénél mutatkozik meg az apaállatokon keresztül megnyilvánuló javító hatás, hiszen tudjuk azt, hogy míg egy bika után egy évben természetes termékenyítéssel 50—60 borjút várhatunk, addig a mesterséges termékenyítés módszerén keresztül akár 7—800 darabot is.

26. sz. kép

Ne idegenkedjünk hát a mesterséges termékenyítés módszerétől, mert az nemcsak a minőségjavítást szolgálja, nemcsak jelentősen meggyorsítja hazánk szarvasmarhatenyésztésének magas színvonalra való emelését,

27. sz. kép

de ugyanakkor még a meddőség elleni védekezésben is jelentős szerepet játszik, hiszen az inszeminálást, a termékenyítést végző állatorvos a beteg, vagy más okból nem termékenyülő egyedeket először kigyógyítja s csak a teljesen ép, egészséges állatokat inszeminálja.

28. sz. kép

Ha módunkban áll, szarvasmarhaállományunk ezt lehetővé teszi, a tehén- és a befedezettésre váró üszőállományt is válogassuk gondosan ki és elsősorban azokat vegyük tenyésztésbe, amelyek után a legnagyobb termelést, a legjobb borjakat várhatjuk.

29. sz. kép

Ezekből az így kiválogatott egyedekből állítjuk majd össze úgynevezett „törzssállomány”-unkat, amely az idő folyamán hivatva lesz további minőségjavító egyedeket, ill. állományt felnevelni.

30. sz. kép

Ez a válogatás könnyen megy, ha minden tenyésztői munka alap és a fejlődés elengedhetetlen feltétele: a törzskönyvi ellenőrzés be van vezetve a tehenészetbe s állataink — legyen az egy nagyüzem 100 tehene, vagy egy dolgozó paraszt 1—2 tehene — törzskönyvi ellenőrzés alatt állanak.

31. sz. kép

Amikor a borjúk megszületnek és megkapják a törzskönyvi felügyelőtől bal fülükbe a tetovált számokat, már akkor alaposan meg kell nézzük azokat s már ebben az időben ki kell válogatni a továbbtenyésztésre alkalmasnak látszó egyedeket, amelyeket azután fokozott gonddal és télen-

32. sz. kép

nyáron állandóan a szabad levegőn kell felnevelni.

33. sz. kép

Tudjuk, hogy a korszerű állattenyésztési irányelvek az itatásos borjúnevelés mellett állanak ki, mint amely módszer nemcsak maradéktalanul biztosítja a borjúk fejlődését, de ugyanakkor lényegesen olcsóbb is a természetes úton való nevelésnél s végül olyan állategészségügyi lehetőségeket rejt magában — TBC és brucellózis fertőzésmentességet — amiket más módszerrel elérni nem lehet. Az itatásos nevelés néhány szép példáját mutatjuk itt be állami gazdasági és termelőszövetkezeti vonalon, amely példák legyenek iránymutatók azokban a nagyüzemekben, ahol ilyen módszer bevezetve még nincsen.

34. sz. kép

A sikeres itatásos nevelés legfontosabb előfeltétele: a tisztaság, a higiénia. Ott, ahol ezt a legalapvetőbb követelményt teljesíteni nem lehet, vagy nem tudjuk, ott az itatásos nevelés sikerében sem bízhatunk, de ilyen helyen vajon lehet-e egyáltalában egészséges borjakat felnevelni akár ilyen, akár olyan módszerrel?

35. sz. kép

A borjúnevelés nem kizárólag a tej tisztaságától, a tej mennyiségétől, továbbá attól függ, hogy mennyire mentes ez a betegségek csíráitól — ezt helyes pasztörözéssel biztosítani lehet —, hanem attól is, hogy a borjúk a tejen kívül milyen takarmányokat kapnak még?

36. sz. kép

A borjúk minden vonatkozásban való fejlődésének és a választás zavartalanságának biztosítéka, ha azok elé már négyhetes korukban teszünk lisztes alakban abraktakarmányt és kevés, de igen jó minőségű szénát, úgynevezett „borjú-széná”-t —, hogy az ilyen takarmányokat is megszokják, s amikor teljes leválasztásra, tejmegvonásra kerülnek, ne essenek vissza súlyban, hanem elégítse ki azokat a már megszokott szálas-, illetve abraktakarmány.

37. sz. kép

A magyartarka szarvasmarha tenyésztésénél az egyik legfontosabb körülmény az, hogy a növendékállatokat helyesen neveljük fel. Magas termelésű, jó minőségű tenyészállatot csak akkor tudunk előállítani, ha növendékkorban a természetszerű tartást, a jó takarmányozást biztosítjuk.

38. sz. kép

Az üszőállomány minősége jelenleg sok helyen nem kielégítő s ennek oka természetesen a fukar takarmányozás és a rossz gondozás. Nézzük meg a jól felnevelt előhasi üszőt s mellette

39. sz. kép

egy rossz körülmények között neveltet, a különbség olyan szembeötlő, ami nem kíván további magyarázatot.

40. sz. kép

A rosszul felnevelt állat nem tud sokat és gazdaságosan termelni. A tenyésztő tehát tízszerezsen fizet rá a tehénnél arra a takarmányra, amit a borjúnál és az üszőnél indokolatlanul és helytelenül megtakarított, mert hiszen az ilyen rosszul nevelt, rosszul fejlett állatba beletetett takarmányt sem tejben, sem húsban nem tudjuk visszakapni.

41. sz. kép

Az üsző születéstől való jó takarmányozása azért is gazdaságos, mert a jól tartott, jól fejlett egyedek egy fél évvel korábban vehetők tenyésztésbe, ami által jelentős takarmányozási és tartási költség takarítható meg. Az itt bemutatott magyartarka előhasi tehén pl. 33 hónapos korára ellett le és első laktációjában 298 nap alatt 5002 kg tejet termelt.

42. sz. kép

Amellett, hogy az eddig elmondottakat szem előtt kell tartani, figyelemmel kell lenni arra, hogy a talaj, éghajlati és egyéb helyi viszonyok a legmegfelelőbbek legyenek a tenyésztendő fajta szempontjából. Ma már kialakult tájfajtáink vannak, — amilyen a bonyhádi, ipolymenti, mosoni és békési tájfajták — tehát megvan a lehetősége annak, hogy az ország különböző területein ezeket a leginkább megfelelő tájfajtákat tenyészítsük.

43. sz. kép

Nézzük meg egyenkint ezeket a tájfajtákat s azok jelentőségét. A legrégibb és tejtermelés szempontjából legjelentősebb a bonyhádi tájfajta, melynek elterjedési területe Tolna megye és Baranya megye egy része s amely tájfajtát eredményesen lehetne tenyészteni az említett megyék egész területén, valamint Somogy megye egy jelentős részében is. Jellegzetes példánya a képünkön bemutatott és a bonyhádi tájfajta törzstenyészetéből való „89. Tuba” nevű tehén, amelynek 300 napos termelése 5602 kg tej volt, 3,7 százalékos zsírtartalommal.

44. sz. kép

Ugyanezen tájfajta egyik törzsbikáját is bemutatjuk, a „153/3. Szepi” nevűt, melynek anyai termelése 4195 kg tej volt 4,0 százalékos zsírtartalommal.

45. sz. kép

Az ipolymenti tájfajta elterjedési körzete Nógrád megye és az egykori Hont megye északi része, az Ipoly folyó völgye. Jellegzetes példánya az itt bemutatott „185. Ibolya” nevű tehén, melynek 300 napos termelése 5858 kg tej volt, 3,9 százalékos tejszírral.

46. sz. kép

Ennek a tájfajtának egyik köztenyésztésben fedező bikája a „179/4. Ádám”, melynek anyja 5769 kg, 3,8 százalék zsírt tartalmazó tejet adott. Ugy az ipolymenti, mint a bonyhádi tájfajta tehén súlya 600—650 kg körül mozog, tehát igen kedvező testsúllyal rendelkezik a rentábilis termeléshez.

47. sz. kép

A mosoni tájfajta az ország északnyugati részében, Győr-Sopron-Moson megyék egy részén honos, főként Magyaróvár környékén, ahol csaknem azonos időben kezdték meg ezt a nagyobb testtömegű, a szimentálihoz e tekintetben közelebb álló tájfajtát kitenyészteni. A tehénsúly itt 620—700 kg között mozog s bár kiváló egyedek képviselik e tájfajtát, mégis inkább lehet mondani, hogy a hús-tej típusúhoz közelebb áll, mint az előbb bemutatott tipikusan tej-hús típusú tájfajta. Az itt látható tehén 300 napos termelése 7763 kg tej volt 3,6 százalék zsírtartalommal.

48. sz. kép

A tájfajta köztenyésztésben fedező bikája a „99/3. Samu”, amelynek anyai termelése 5314 kg tej volt, 3,9 százalék zsírtartalommal.

49. sz. kép

A Békés megyei tájfajta a mezőhegyesi bikák hatására alakult ki, mint ilyen, ez is a 650—720 kg-os nagyobb testtömeget képviseli, sok szimentáli vérrrel, amely azonban a magyar rög hatására és a háttérben lévő magyartarka ősök hosszú sorára kiváló tejelő és emellett jó hústermelő tájfajtánk. Elterjedési körzete Békés-Csongrád-Csanád megyék. A bemutatott tehén — „219. Karola” — termelése 300 nap alatt 4895 kg tej volt, 4,2 százalék tejszír-tartalommal.

50. sz. kép

A „760/2. Planet” nevű és Mezőhegyesről származó magyartarka bika jellegzetes megtestesítője a békési tájfajtának. Anyai termelése 300 nap alatt 5810 kg tej volt, 3,7 százalék tejszír-tartalommal.

51. sz. kép

Érintettük már a törzskönyvezés kérdését, mint olyan tevékenységet, amely a tenyésztés alapját képezi. A teheneknek rendszeres időben való befejeése, a termelt tej lelkiismeretes mérése és a mérési

adatok pontos feljegyzése elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy állataink termelőképességéről meggyőződjunk. Ennek ismerete pedig ahhoz nélkülözhetetlen, hogy a szakszerű kiválogatást, a tenyészésbe állítás vagy selejtezés kérdését, a megfelelő bikával való beparosítást, a borjú felnevelését, vagy vágóra történő értékesítését elvégezzük, ami mind a minőségfejlesztés előfeltétele.

52. sz. kép

Amikor a tehenek a törzskönyvbe kerülés előfeltételét képező minimális 3000 liter, 3,6 százalék zsírtartalmú tejet 300 nap alatt megtermelték, sor kerül a küllemi bírálatra. Amennyiben a tehen a szabványban előírt minimális 70 küllemi pontszámot is eléri, bekerül a törzskönyvbe.

53. sz. kép

A törzskönyvnek különböző osztályai vannak, és pedig: járási, megyei és állami törzskönyv s ezenfelül a tehen lehet elit, vagy elitrekord is. Az itt látható táblázaton mutatjuk be a különböző törzskönyvi osztályzatok követelményeit tejkilogrammban, tejsírkilogrammban és küllemi pontszámában s az elit és elitrekord egyedeknél a megkövetelt szaporulati számot is.

54. sz. kép

Hogy azonban ezeknek az osztályzatoknak a követelményeit — legalábbis küllemi szempontból — méginkább érzékeltetni tudjuk, bemutatjuk itt a különböző törzskönyvi szinten álló egy-egy tehen képét. Először a járási törzskönyvben levő tehenét, melynek termelése 300 nap alatt 3344 kg tej volt, 123,7 kg tejsírral, küllemi pontszáma: 76.

55. sz. kép

Az itt látható megyei törzskönyvben levő tehen termelése 4623 kg tej volt, benne 166,6 kg tejsírral, 87 küllemi pontszámmal.

56. sz. kép

Az országos törzskönyvben levő bemutatott állat termelése 5855 kg tej, 240,1 kg tejsírtartalommal, 91 küllemi pontszámmal.

57. sz. kép

A törzskönyvi ellenőrzés, a törzskönyvbe való felvétel az alapja annak, hogy a híres magyartarka fajta rekorder tehenek, mint a „171. Dáma”, mely egy év alatt 19 664 kg tejet termelt, a „26. Augusztá”, amelyik ugyan „csak” 12 707 kg tejet adott egy év alatt, de ez a tej 6,04 százalék zsírtartalmú volt, vagy a „82. Cukor”, az egy év alatt termelt 13 691 kg tejjével világviszonylatban hiteles adatok alapján lettek nyilvántartásba véve, s hogy ezen az alapon hiteles tejháttérrel rendelkezik, a képünkön látható „82/5. Cimbora” nevű kis bikaborjú, mely a Cukor fia s remélhetőleg sok-sok értékes egyed apja lesz.

58. sz. kép

Nem kérdéses, hogy a magyartarka fajta minden vonatkozásban kiváló, s hogy erről meggyőződünk, elegendő egy pillantást vetni képünkre, amelyen egy tipikusan magyartarka tehéncsoportot láthatunk, az egyedekből szinte kiabáló sok nemességgel, tejháttérrel és nem kevés egyöntetűséggel.

59. sz. kép

A tenyésztéstechnika fejlett módszereihez tartozik a nagyteljesítményű családok felkutatása és továbbtenyésztése. A bemutatott képen egy ilyen család nőivarú tagjait láthatjuk, a jobb szélén az anya — a családalapító — és attól balra öt leányutóda. Valamennyi 5000 kg körüli tejhozammal rendelkezik, kiváló testi felépítettségüket pedig legjobban igazolja maga a kép. Elképzelhető, hogy egy ilyen családalapító tehen után hány közvetlen és közvetett kiváló utódot nyer a magyar állattenyésztés.

60. sz. kép

A másik nagy jelentőségű tenyésztési eljárás a vérvonaltenyésztés. Ennek a célja az, hogy egy kiváló ős — többnyire bika — tulajdonságait a távolabbi utódokra is úgy tudjuk átvinni, hogy azok az öröklési anyagot olyan mérvben kapják meg, amely mérték biztosíték a jó tulajdonságok öröklésének és rögzítésének biztosítására. Ezt a módszert egyelőre csak kevés számú nagyüzemünkben használják.

Képünkön a Mezőhegyesi Állami Gazdaság egyik legkiválóbb bikáját és annak vérvonal-tenyésztés útján nyert utódait mutatjuk be.

Befejezés:

Ha a tenyésztői munkát így a termelés mennyiségére alapítva, a fejlett tenyésztési módszereket alkalmazva építjük fel s kellő gondot fordítunk a szükséges takarmányalap biztosítására, a takarmánytermés helyes betakarítására, és tárolására, a természetszerű tartásra, a gondozás, ápolás helyes keresztülvitelére, úgy a rendelkezásunkra álló magyartarka fajta alapanyag ésszerű felhasználásával óriási lépésekkel haladhatunk azon az úton, amely magyartarka teheneknél az évi 5000 kg körüli tejet és 4,0 százalék, vagy ennél magasabb tejsírt magában foglaló átlagtermeléshez vezet.

Felelős kiadó: F. M. Propaganda Igazgatóság vezetője.

2802. — Szikra Lapnyomda. — Felelős: Kulcsár Mihály.